

NOTA DOCTRINAL SOBRE L'OBJECCIÓ DE CONSCIÈNCIA

“Crist ens ha alliberat perquè siguem lliures” (Ga 5,1)

Aquesta nota doctrinal va ser aprovada pels bisbes membres de la Comissió Episcopal per a la Doctrina de la Fe a la reunió CCLVI d'1 de febrer de 2022.

President:

Mons. D. Enric Benavent Vidal, bisbe de Tortosa

Vicepresident:

Mons. D. Francisco Javier Martínez Fernández, arquebisbe de Granada

Membres:

Mons. D. Ricardo Blázquez Pérez, cardenal arquebisbe de Valladolid

Mons. D. Javier Salinas Viñals, bisbe Auxiliar de València

Mons. D. Agustín Cortés Soriano, bisbe de Sant Feliu de Llobregat

Mons. D. Luis Quinteiro Fiuza, bisbe de Tui-Vigo

Mons. D. José M.ª Yanguas Sanz, bisbe de Conca

Mons. D. Francisco Conesa Ferrer, bisbe de Solsona

Mons. D. Adolfo González Montes, bisbe emèrit d'Almeria

Mons. D. Esteban Escudero Torres, bisbe auxiliar emèrit de València

La Comissió Permanent de la CEE va autoritzar la seva publicació a la seva CCLVIII reunió dels dies 8-9 de març del 2022.

I. JUSTIFICACIÓ D'AQUESTA NOTA

1. L'ésser humà es caracteritza per tenir consciència de la pròpia dignitat i que la salvaguarda d'aquesta està unida al respecte de la seva llibertat. La convicció que ambdues són inseparables i que tots els éssers humans, sigui quina sigui la seva condició econòmica o social, tenen la mateixa dignitat i, per això, dret a viure en llibertat, constitueix un dels avenços més importants en la història de la humanitat: «Mai com avui els homes ho havien tingut un sentit tan agut de la llibertat». ¹ L'aspiració a viure en llibertat està inscrita al cor de l'home.

2. La llibertat no es pot separar dels altres drets humans, que són universals i inviolables. Per tant, requereixen ser tutelats en el seu conjunt, fins al punt que «una protecció parcial d'aquests drets es traduiria en una mena de reconeixement fallit». ² L'arrel dels drets de l'home «s'ha de cercar en la dignitat que pertany a tot ésser humà», ³ i la seva font última «no se situa en la mera voluntat dels éssers humans, en la realitat de l'Estat, en els poders públics, sinó en l'home mateix i en Déu el seu Creador». ⁴ En els documents del Magisteri de l'Església hi trobem enumeracions d'aquests

---

¹ CONC. ECUM. VAT. II, Const. past. *Gaudium et spes*, n. 4.

² *Compendi de la Doctrina Social de l'Església*, n. 154: «Universalitat i indivisibilitat són les línies distintives dels drets humans».

³ *Ibid.*, n. 153.

⁴ *Ibid.*

drets.⁵ El primer de tots és el dret a la vida des de la concepció fins a la seva conclusió natural, que «condiciona l'exercici de tot altre dret i comporta, en particular, la il·licitud de tota forma d'avortament induït i d'eutanàsia».⁶ El dret a la llibertat religiosa és també fonamental, ja que és «un signe emblemàtic de l'autèntic progrés de l'home en qualsevol règim, societat, sistema o ambient».⁷

3. En el procés que va conduir a la formulació i a la proclamació dels drets de l'home, aquests es concebien com a expressió d'uns límits ètics que l'Estat no pot traspassar en la seva relació amb les persones. Eren una defensa davant les temptacions totalitàries i a la tendència que els poders públics tenen a envair la vida de les persones en tots els àmbits, o de disposar-ne en funció dels propis interessos. Per això, l'Església els valora com una «extraordinària ocasió que el nostre temps ofereix perquè, mitjançant la seva consolidació, la dignitat humana sigui reconeguda més eficaçment i promoguda universalment».⁸ En la doctrina catòlica, a més, són vistos com a expressió de les normes morals bàsiques que en tota ocasió i circumstància s'han de respectar,⁹ i del camí per a la consecució d'una vida més digna i una societat més justa.¹⁰

4. A les darreres dècades s'està imposant una nova visió dels drets humans. Vivim en un ambient cultural caracteritzat per un individualisme que no vol acceptar cap límit ètic. Això ha conduït al fet que es reconeixin per part dels poders públics uns nous «drets» que, en realitat, són la manifestació de desitjos subjectius. D'aquesta manera, aquests desitjos es converteixen en font de dret, encara que la seva realització impliqui la negació d'autèntics drets bàsics d'altres éssers humans. Això ha tingut conseqüències en la legislació: comportaments que eren tolerats mitjançant una «despenalització» adquireixen la consideració de «drets» que han de ser protegits i promoguts.

5. Recentment hem assistit al nostre país a l'aprovació de la llei que permet la pràctica de l'eutanàsia i la considera com un dret de la persona. És un pas més en el conjunt de lleis que condueixen a que la vida humana quedi greument desprotegida.¹¹

També s'han aprovat lleis que s'inspiren en principis antropològics que absolutitzen la voluntat humana, o en ideologies que no reconeixen la naturalesa de l'ésser humà que li ha estat donada en la creació, i que ha de ser la font de tota moralitat. En aquestes lleis es promou, a més, la

---

⁵ Cf. SANT JOAN PAU II, Enc. *Centesimus annus*, n. 47. Cf. també *Compendi de la Doctrina Social de l'Església*, n. 155.

⁶ *Compendi de la Doctrina Social de l'Església*, n. 155.

⁷ *Ibid.*

⁸ *Ibid.*

⁹ Cf. CONC. ECUM. VAT. II, Const. past. *Gaudium et spes*, n. 27: «Tot allò que s'oposa a la vida mateixa, com qualsevol mena d'homicidis, els genocidis, els avortaments, l'eutanàsia o el mateix suïcidi voluntari (...) són certament infamants; mentre corrompen la civilització humana, envileixen més als qui així es comporten que no pas als qui sofreixen la injustícia, i són totalment contraris a l'honor del Creador».

¹⁰ Cf. *Ibid.*, n. 26: «Cal, doncs, que sigui assequible a l'home tot allò necessari per a dur una vida veritablement humana, com ara l'aliment, el vestit, l'allotjament, el dret a escollir lliurement l'estat de vida (...) a actuar d'acord amb la recta norma de la seva consciència (...) i a la justa llibertat també en el camp religiós».

¹¹ Cf. FRANCESC, *Discurs a la Federació Nacional dels Col·legis de Metges i Cirurgians dentals* (20 de setembre de 2019): *L'Osservatore Romano*, 21 de setembre 2019, 8: «Es pot i s'ha de rebutjar la temptació —induída també per canvis legislatius— d'utilitzar la medicina per a donar suport a una possible voluntat de morir del pacient, proporcionant ajuda al suïcidi o causant directament la mort per eutanàsia. Són formes precipitades de tractar opcions que no són, com podria semblar, una expressió de la llibertat de la persona, quan inclouen el descart del malalt com una possibilitat, o la falsa compassió davant la petició que se l'ajudi a anticipar la mort».

imposició d'aquests principis en els plans educatius, i es restringeix el dret a l'objecció de consciència tant de les persones com de les institucions educatives, sanitàries o d'assistència social, de manera que es limita l'exercici de la llibertat.

6. Això ens porta a pensar que, si bé és cert que l'ésser humà mai no ha tingut un sentit tan acusat de la pròpia llibertat, aquesta estarà sempre amenaçada per estats i grups de poder que no dubten en utilitzar qualsevol mitjà per a influir en la consciència de les persones, per a difondre determinades ideologies o per a defensar els propis interessos. Actualment tenim la sensació que es «toleren» alguns drets humans com si es tractés d'una concessió «graciosa», que es retallen progressivament, i que es promouen valors contraris a les conviccions religioses d'amplis grups de la societat. La utilització del poder per a modelar la consciència moral de les persones constitueix una amenaça per a la llibertat.

7. En continuïtat amb els ensenyaments d'aquesta CEE expressades a la instrucció pastoral "*La veritat us farà lliures*" (Jn 8,32);¹² i d'acord amb la Carta de la Congregació per a la Doctrina de la Fe *Samaritanus bonus*, en la que es demana «una presa de posició clara i unitària per part de les Conferències episcopals, les esglésies locals, així com de les institucions catòliques per a tutelar el propi dret a l'objecció de consciència en els contextos legislatius que preveuen l'eutanàsia i el suïcidi»;¹³ en aquesta nota volem recordar els principis morals que els catòlics hem de tenir presents per a decidir sobre la nostra actuació davant aquestes lleis i d'altres semblants, i que qualsevol Estat o persona compromesos en la defensa dels drets humans pensem que haurien de respectar.

II. LA LLIBERTAT RELIGIOSA I DE CONSCIÈNCIA

8. La llibertat, que consisteix en «el poder, arrelat en la raó i la voluntat, d'actuar o de no actuar, de fer això o allò, de produir per un mateix accions deliberades»,¹⁴ és una característica essencial de l'ésser humà donada per Déu en el moment de la seva creació.¹⁵ És el «gran signe de la imatge divina en l'home»¹⁶ i, per això, l'expressió màxima de la dignitat que li és pròpia. Al crear l'ésser humà dotat de llibertat, Déu vol que aquest el cerqui i s'hi adhereixi sense coaccions perquè, d'aquesta manera, «arribi a la perfecció plena i feliç».¹⁷ Estem, per tant, davant d'alguna cosa de la qual cap poder humà pot lícitament privar-nos: «Cada persona humana, creada a imatge de Déu, té el dret natural de ser reconeguda com un ésser lliure i responsable».¹⁸

9. Aquesta característica essencial de l'ésser humà no s'entén com una absència de tota llei moral que indiqui límits a la seva actuació, o com «una llicència de fer qualsevol cosa, mentre agradi, encara que sigui dolenta».¹⁹ L'ésser humà no s'ha donat a si mateix l'existència, per la qual cosa exerceix correctament la seva llibertat quan reconeix la seva radical dependència de Déu, viu en permanent obertura a Ell i cerca complir la seva voluntat. A més, ha estat creat com a membre de la gran família humana, per la qual cosa l'exercici de la seva llibertat està condicionat per les

¹² CONFERÈNCIA EPISCOPAL ESPANYOLA, Instrucció Pastoral "*La veritat us farà lliures*" (Jn 8,32) (20 de febrer de 1990).

¹³ CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Carta *Samaritanus bonus*, n. 9.

¹⁴ *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 1731.

¹⁵ IRENEU DE LIÓ, *Adversus haereses*, 4, 4, 3: PG 7, 983: «L'home fou creat lliure i amo dels seus actes».

¹⁶ CONC. ECUM. VAT. II, Const. past. *Gaudium et Spes*, n. 17.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 1738.

¹⁹ CONC. ECUM. VAT. II, Const. past. *Gaudium et Spes*, n. 17.

relacions que configuren la seva existència: amb els altres éssers humans, amb la naturalesa i amb si mateix. La llibertat no pot ser entesa com un dret a actuar al marge de tota exigència moral.

10. El respecte a la llibertat de totes les persones, que constitueix una obligació dels poders públics, es manifesta, sobretot, en la defensa de la llibertat religiosa i de consciència: «El dret a l'exercici de la llibertat és una exigència inseparable de la dignitat de la persona humana, sobretot en matèria de moral i de religió».²⁰ Vivim immersos en una cultura que no valora allò religiós com un factor positiu per al desenvolupament de les persones i les societats. El principi que és a la base de moltes lleis que s'aproven és que tots hem de viure com si Déu no existís. Es tendeix a menysvalorar allò religiós, a reduir-ho a quelcom merament privat i a negar la rellevància pública de la fe. Això porta a considerar la llibertat religiosa com un dret secundari.

11. Tanmateix, estem davant d'un dret fonamental perquè l'home és un ésser obert a la transcendència i perquè afecta a allò més íntim i profund del seu ésser, que és la consciència. Per tant, quan no és respectat, s'atempta contra allò més sagrat de l'ésser humà, i quan ho és, s'està protegint la dignitat de la persona humana a la seva arrel. Es tracta d'un dret que té un estatut especial i que ha de ser reconegut i protegit dins els límits del bé comú i de l'ordre públic.²¹ Podem afirmar, per tant, que la salvaguarda del dret a la llibertat religiosa i de consciència constitueix un indicador per a verificar el respecte als altres drets humans. Si no es garanteix eficaçment, és que no es creu de veritat en ells.

12. En virtut del dret a la llibertat religiosa, que «ningú no sigui forçat a anar contra la seva consciència, ni sigui tampoc impedit de seguir la seva consciència, en privat i en públic, sol o associat a d'altres, dintre els límits deguts».²² Aquest dret no s'ha d'entendre en un sentit minimalista reduint-lo a una tolerància o llibertat de culte.²³ A més de la llibertat de culte, exigeix el reconeixement positiu del dret de tota persona a ordenar les pròpies accions i les pròpies decisions morals segons la veritat;²⁴ del dret dels pares a educar els fills segons les pròpies conviccions religioses i tot el que comporta la vivència d'aquestes, especialment en la vida social i en el comportament moral; de les comunitats religioses a organitzar-se per a una vivència de la pròpia religió en tots els àmbits; de tots a professar públicament la pròpia fe i a anunciar a altres el propi missatge religiós.

13. L'obligació, per part dels poders públics, de tutelar la llibertat religiosa de tots els ciutadans,²⁵ no exclou que hagi de ser regulada a l'ordenament jurídic. Aquesta regulació s'ha d'inspirar en una valoració positiva del que les religions aporten a la societat, a la salvaguarda de l'ordre públic i en la recerca del bé comú, que consisteix en «la suma d'aquelles condicions de vida social mitjançant les quals els homes poden aconseguir més plenament i ràpidament la seva perfecció» i, sobretot, «en el respecte als drets de la persona humana».²⁶ Una legislació apropiada sobre la

---

²⁰ *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 1738; cf. CONC. ECUM. VAT. II, Decl. *Dignitatis humanae*, n. 2.

²¹ Cf. *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 1738.

²² CONC. ECUM. VAT. II, Decl. *Dignitatis humanae*, n. 2; cf. *ibid.*, n. 3.

²³ Cf. FRANCESC, *Discurs en la trobada amb el poble marroquí, les autoritats, la societat civil i el cos diplomàtic* (30 de març de 2019): «La llibertat de consciència i la llibertat religiosa —que no es limita només a la llibertat de culte, sinó a permetre que cadascú visqui segons la pròpia convicció religiosa— estan inseparablement unides a la dignitat humana».

²⁴ Cf. BENET XVI, Missatge per a la Jornada Mundial de la Pau *La llibertat religiosa, camí per a la pau* (1 de gener de 2011), n. 3.

²⁵ Cf. CONC. ECUM. VAT. II, Decl. *Dignitatis humanae*, n. 7.

²⁶ CONC. ECUM. VAT. II, Decl. *Dignitatis humanae*, n. 6.

llibertat religiosa ha de partir del principi fonamental que aquesta «no ha de ser limitada, quan i segons que sigui necessari».²⁷

14. En la regulació d'aquest dret, l'Estat hauria d'observar alguns principis: 1. Procurar la igualtat jurídica dels ciutadans i evitar les discriminacions que tinguin com a fonament la religió. 2. Reconèixer els drets de les institucions i de grups constituïts per membres d'una determinada religió per a la seva pràctica. 3. Prohibir tot allò que, tot i ser ordenat directament per preceptes o inspirant-se en principis religiosos, suposi un atemptat als drets i a la dignitat de les persones, o posi en perill les seves vides. Des d'aquests principis, les lleis han de garantir el dret de tot home «d'obrar en consciència i en llibertat a fi de prendre personalment les decisions morals».²⁸

III. LA DIGNITAT DE LA CONSCIÈNCIA

15. En l'exercici de la seva llibertat, cada persona ha de prendre aquelles decisions que condueixen a la consecució del bé comú de la societat i del propi bé personal. Per això, l'ésser humà que, a l'haver estat creat a imatge i semblança de Déu, és una criatura lliure, té l'obligació moral de cercar la veritat, ja que només la veritat és el camí que condueix a la justícia i al bé. Aquesta obligació neix del fet que l'home, al no haver-se creat a si mateix, tampoc és creador dels valors, per la qual cosa el bé i el mal no depenen de la seva voluntat. La seva tasca consisteix en discernir com ha d'actuar en les múltiples situacions en les que es pot trobar i que el porten a prendre decisions concretes.²⁹

16. Perquè pugui conèixer a cada moment el que és bo o dolent, juntament amb el do de la llibertat, Déu ha dotat l'ésser humà de la consciència, que és «el nucli més secret i el sagrari de l'home, en el que està sol amb Déu, la veu del qual ressona en allò més íntim d'ella».³⁰ Decidir i actuar segons la pròpia consciència constitueix la prova més gran d'una llibertat madura i és una condició per a la moralitat de les pròpies accions. Estem davant l'element més personal de cada ésser humà, que fa d'ell una criatura única i responsable davant Déu dels seus actes. La consciència, encara que no sigui infal·lible i pugui incórrer en l'error, és la «norma pròxima de la moralitat personal»,³¹ per la qual cosa tots hem d'actuar d'acord amb els judicis que n'emanen.³²

17. L'home en la seva consciència descobreix una llei fonamental «que no es dona a si mateix, però a la qual ha d'obeir. La seva veu, invitant-lo sempre a estimar i a fer el bé, i a evitar el mal,

---

²⁷ *Ibid.*, n. 7.

²⁸ *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 1782.

²⁹ Cf. SANT JOAN PAU II, Enc. *Veritatis Splendor*, nn. 57-61.

³⁰ CONC. ECUUM. VAT. II, Const. past *Gaudium et Spes*, n. 16; cf. *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 1776.

³¹ SANT JOAN PAU II, Enc. *Veritatis Splendor*, n. 60.

³² Cf. *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 1790: «La persona humana ha d'obeir el judici cert de la seva consciència. Si actuava deliberadament en contra, es condemnaria ell mateix». Cf. també SANT JOAN PAU II, Enc. *Veritatis Splendor*, n. 60: «El judici de la consciència té un caràcter imperatiu: l'home ha d'actuar en conformitat amb aquest judici».

quan convé sona a la intimitat del seu cor».³³ Aquesta llei és la font de totes les normes morals, per la qual cosa en l'obediència a ella trobem el principi de la moralitat. L'ésser humà «té obligació de seguir fidelment allò que sap que és just i recte».³⁴ Si obra així, està actuant d'acord amb la seva dignitat.³⁵ En canvi, quan els seus actes no estan inspirats en la recerca de la veritat i el desig d'adequar-se a les normes morals objectives, amb facilitat es deixa endur pels propis desitjos i interessos egoistes, i «a poc a poc, per l'hàbit del pecat, la consciència es queda gairebé cega».³⁶

18. Actuar segons la pròpia consciència no sempre és fàcil: exigeix la percepció dels principis fonamentals de moralitat, la seva aplicació a les circumstàncies concretes mitjançant el discerniment, i la formació d'un judici sobre els actes que es realitzaran. Sovint es viuen situacions que fan el judici moral menys segur; freqüentment l'home està sotmès a influències de l'ambient cultural en el qual viu, a pressions que li venen des de l'exterior i als seus propis desitjos. Tot això pot arribar a enfosquir els seus judicis morals i induir a l'error a causa de la ignorància. Tanmateix, quan aquesta no és culpable, «la consciència no perd la seva dignitat»,³⁷ ja que cercar els camins per a formar-se un judici moral i actuar d'acord amb els seus dictats és més digne de l'ésser humà que prescindir de la pregunta per la moralitat dels seus actes.

IV. LA FUNCIO DE L'ESTAT

19. L'ésser humà és per naturalesa un ésser social. Per això, en les seves decisions morals no ha de cercar únicament el propi bé, sinó el de tots. En els seus actes ha de tenir en compte uns principis bàsics de moralitat: fer als altres el que li agradaria que li fessin a ell; no fer un mal per a obtenir un bé; actuar amb caritat respectant el proïsme i la seva consciència, etc. Per a regular les relacions entre els membres de la societat són necessàries les estructures polítiques. La comunitat política «deriva de la naturalesa de les persones» i és, per tant, «una realitat connatural als homes».³⁸ La seva finalitat és afavorir el creixement més ple de tots els membres de la societat i promoure, d'aquesta manera, el bé comú, quelcom que és inabastable per a cada individu sense una organització de la convivència.

20. En el seu servei al bé comú, els poders públics han de respectar l'autonomia de les persones, per la qual cosa en cap moment es pot prohibir que cadascú es formi la seva pròpia opinió sobre aquells temes que afecten la vida social. Tampoc es poden impedir les iniciatives que neixen de la societat i que busquen el bé comú de tots. Quan en la comunitat política es defensen els drets humans i es crea un ambient favorable perquè els ciutadans els exerceixin, ja s'està contribuint al bé comú.³⁹

21. L'autoritat és un instrument de coordinació al servei de la societat. El seu exercici no pot ser absolut i s'ha de realitzar dins dels límits del respecte a la persona i als seus drets. Tampoc pot

---

³³ CONC. ECUM. VAT. II, Const. past *Gaudium et Spes*, n. 16; cf. *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 1776; cf. CONC. ECUM. VAT. II, Const. past *Gaudium et Spes*, n. 16.

³⁴ *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 1778.

³⁵ *Ibid.*, n. 1780: «La dignitat de la persona humana implica i exigeix la rectitud de la consciència moral».

³⁶ CONC. ECUM. VAT. II, Const. past *Gaudium et Spes*, n. 16.

³⁷ Cf. SANT JOAN PAU II, Enc. *Veritatis Splendor*, n. 62.

³⁸ *Compendi de la Doctrina Social de l'Església*, n. 384.

³⁹ Cf. FRANCESC, *Missatge als participants en la conferència internacional "Els drets humans en el món contemporani: conquestes, omissions, negacions"* (10 de desembre de 2018).

convertir-se en una instància que pretengui envair o regular tots els aspectes de la vida de les persones i de les famílies. Els poders públics, que tenen com a missió afavorir la vida ordenada en la societat, no poden anular o suplantar les iniciatives particulars, encara que han de regular-les perquè serveixin al bé comú. Tant en la vida econòmica com en la vida social «l'acció de l'Estat i dels altres poders públics s'ha de conformar al principi de subsidiarietat».⁴⁰

22. Aquests principis han de ser tinguts en compte en aquelles qüestions que afecten a la llibertat religiosa i de consciència de les persones. L'Estat pot ordenar l'exercici de la llibertat religiosa, perquè aquesta pugui desplegar-se respecte a les altres llibertats i afavorir la convivència social. Aquesta regulació pot justificar la prohibició de certes pràctiques religioses, però no perquè siguin religioses, sinó perquè siguin contràries al respecte, a la dignitat o integritat de les persones, o perquè posin en perill algun dels drets fonamentals. De la mateixa manera que l'Estat no pot ser parcial en matèria religiosa,⁴¹ tampoc pot constituir-se en promotor de valors o d'ideologies contràries a les creences d'una part de la societat. La neutralitat exigida en matèria religiosa s'estén a les opcions morals que es debaten en la societat. Quan el poder se serveix dels mitjans dels quals disposa per a difondre una determinada concepció de l'ésser humà o de la vida, s'està extralimitant en les seves funcions.

V. L'OBJECCIÓ DE CONSCIÈNCIA

23. «El ciutadà té l'obligació en consciència de no complir les prescripcions de les autoritats civils quan són contràries a les exigències de l'ordre moral, als drets fonamentals de les persones o als ensenyaments de l'Evangelí».⁴² L'objecció de consciència suposa que una persona anteposa el dictat de la pròpia consciència a allò ordenat o permès per les lleis. Això no justifica qualsevol desobediència a les normes promulgades per les autoritats legítimes. S'ha d'exercir respecte a aquelles que atempten directament contra elements essencials de la pròpia religió o que siguin «contràries al dret natural perquè minen els fonaments de la dignitat humana i d'una convivència basada en la justícia».⁴³

24. A més de ser un deure moral, és també un «dret fonamental i inviolable de tota persona, essencial per al bé comú de tota la societat»,⁴⁴ que l'Estat té l'obligació de reconèixer, respectar i valorar positivament en la legislació.⁴⁵ No és una concessió del poder, sinó un dret pre-polític, conseqüència directa del reconeixement de la llibertat religiosa, de pensament i de consciència. Per això, l'Estat no ha de restringir-lo o minimitzar-lo amb el pretext de garantir l'accés de les persones a certes pràctiques reconegudes legalment, i presentar-lo com un atemptat contra «els drets» dels altres. Una justa regulació de l'objecció de consciència exigeix que es garanteixi que aquells que hi recorren no seran objecte de discriminació social o laboral.⁴⁶ L'elaboració d'un

---

⁴⁰ *Compendi de la Doctrina Social de l'Església*, n. 351.

⁴¹ Cf. CONFERÈNCIA EPISCOPAL ESPANYOLA, Instrucció pastoral *Orientacions morals davant la situació actual d'Espanya* (23 de novembre de 2006), n. 62: «La vida religiosa dels ciutadans no és competència dels governs. Les autoritats civils no poden ser intervencionistes ni bel·ligerants en matèria religiosa (...). La seva tasca és afavorir l'exercici de la llibertat religiosa».

⁴² *Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 2242.

⁴³ CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Carta *Samaritanus bonus*, n. 9.

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ Cf. Entrevista del papa Francesc a *La Croix* (30 de juny de 2016): «L'Estat ha de respectar les consciències. A cada estructura jurídica, l'objecció de consciència ha de ser-hi present, perquè és un dret humà».

⁴⁶ Cf. SANT JOAN PAU II, Enc. *Evangelium vitae*, n. 74: «Qui recorre a l'objecció de consciència ha d'estar fora de perill no només de sancions penals, sinó de qualsevol dany en el pla legal, disciplinar, econòmic i professional».

registre d'objectors a determinats actes permesos per la llei atempta contra el dret de tot ciutadà a no ser obligat a declarar sobre les pròpies conviccions religioses o ideològiques. De totes maneres, on legalment s'exigeixi aquest requisit «els agents sanitaris no han de vacil·lar en demanar-la (l'objecció de consciència) com a dret propi i com a contribució específica al bé comú».⁴⁷

25. En compliment d'aquest deure moral, el cristià no ha de «prestar la col·laboració, ni tan sols formal, a aquelles pràctiques que, tot i ser admeses per la legislació civil, són contràries a la llei de Déu».⁴⁸ Com que el dret a la vida té un caràcter absolut i ningú pot decidir per si mateix sobre la vida d'un altre ésser humà ni tampoc sobre la pròpia, «davant les lleis que legitimen l'eutanàsia o el suïcidi assistit, s'ha de negar sempre qualsevol cooperació formal o material immediata».⁴⁹ Aquesta «es produeix quan l'acció realitzada, o per la seva mateixa naturalesa o per la configuració que assumeix en un context concret, es qualifica com a col·laboració directa en un acte contra la vida humana innocent o com a participació en la intenció immoral de l'agent principal».⁵⁰ Aquesta cooperació converteix la persona que la realitza en corresponsable⁵¹ i no es pot justificar invocant el respecte a la llibertat i als «drets» dels altres,⁵² ni recolzant-se en què estan previstos i autoritzats per la llei civil.

26. Per això, els catòlics estem absolutament obligats a objectar en aquelles accions que, estant aprovades per les lleis, tenen com a conseqüència l'eliminació d'una vida humana al seu començament i al seu terme: «L'avortament i l'eutanàsia són crims que cap llei humana pot pretendre legitimar. Llei d'aquest tipus no només no creen cap obligació de consciència, sinó que, al contrari, estableixen una greu i precisa obligació d'oposar-s'hi mitjançant l'objecció de consciència».⁵³ Encara que no totes les formes de col·laboració contribueixen de la mateixa manera a la realització d'aquests actes moralment il·lícits, s'han d'evitar, en la mesura del possible, aquelles accions que puguin induir a pensar que s'estan aprovant.

27. Actualment, els catòlics que tenen responsabilitats en institucions de l'Estat, amb freqüència es veuen sotmesos a conflictes de consciència davant iniciatives legislatives que contradiuen principis morals bàsics. Com que el deure més important d'una societat és el de tenir cura de la persona humana,⁵⁴ no poden promoure positivament lleis que qüestionen el valor de la vida

---

⁴⁷ CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Carta *Samaritanus bonus*, n. 9. Cf. FRANCESC, *Discurs als participants en un congrés organitzat per la Societat Italiana de Farmàcia Hospitalària* (14 d'octubre de 2021): *L'Osservatore Romano* 2739 (22 octubre 2021) 7: «Vosaltres esteu sempre al servei de la vida humana. I això pot comportar, en alguns casos, l'objecció de consciència, que no és deslleialtat, sinó, al contrari, fidelitat a la vostra professió, si està vàlidament motivada».

⁴⁸ *Compendi de la Doctrina Social de l'Església*, n. 399.

⁴⁹ CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Carta *Samaritanus bonus*, n. 9.

⁵⁰ SANT JOAN PAU II, Enc. *Evangelium vitae*, n. 74.

⁵¹ El pecat és un acte personal del qual cadascú és responsable, però podem tenir una responsabilitat en els pecats comesos per altres quan cooperem amb ells «participant-hi directament i voluntàriament, manant-los, aconsellant-los, lloant-los o aprovant-los, no denunciant-los o no impedit-los, quan hi ha obligació de fer-ho» (*Catecisme de l'Església Catòlica*, n. 1868).

⁵² Cf. CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Carta *Samaritanus bonus*, n. 9: «No existeix el dret al suïcidi ni a l'eutanàsia: el dret existeix per a tutelar la vida i la coexistència entre els homes, no per a causar la mort».

⁵³ SANT JOAN PAU II, Enc. *Evangelium vitae*, n. 73. Cf. FRANCESC, *Discurs als participants en el congrés commemoratiu de l'Associació de Metges Catòlics Italians amb motiu del 70 aniversari de la seva fundació* (15 de novembre de 2014): «La fidelitat a l'Evangeli de la vida i al respecte d'ella com a do de Déu, a vegades requereix opcions valentes i a contracorrent que, en circumstàncies especials, poden arribar a l'objecció de consciència».

⁵⁴ Cf. FRANCESC, *Discurs als participants en la Plenària de l'Acadèmia Pontifícia per a la Vida* (5 de març de 2015): *L'Osservatore Romano en llengua espanyola* 2406 (13 de març 2015) 3.

humana, ni donar suport amb el seu vot a propostes que hagin estat presentades per altres. El seu deure com a cristians és «tutelar el dret primari a la vida des de la seva concepció fins a la fi natural»,⁵⁵ per la qual cosa tenen la «precisa obligació d'oposar-se a aquestes lleis».⁵⁶ Això no impedeix que, quan no fos possible abrogar les que estan en vigor o evitar l'aprovació d'altres, quedant clara la seva absoluta oposició personal, puguin «lícitament oferir suport a propostes encaminades a limitar els danys d'aquestes lleis i disminuir així els efectes negatius en l'àmbit de la cultura i de la moralitat pública».⁵⁷

28. Encara que les decisions morals corresponen a cada persona, el dret a la llibertat de consciència, per analogia, es pot atribuir també a aquelles comunitats o institucions creades pels membres d'una mateixa religió per a viure millor la seva fe, anunciar-la o servir a la societat d'acord amb les seves conviccions. Aquestes tenen una sèrie de valors i principis que els confereixen una identitat pròpia i inspiren la seva actuació. Per aquest fet no deixen de prestar un servei a la societat. És legítima, per tant, l'objecció de consciència institucional a aquelles lleis que contradiuen el seu ideari. L'Estat té el deure de reconèixer aquest dret. Si no ho fa, posa en perill la llibertat religiosa i de consciència. Ens alegra constatar que algunes institucions de la societat civil que han abordat aquesta qüestió des d'altres perspectives i s'han pronunciat sobre ella, coincideixin amb nosaltres en aquest punt.⁵⁸

29. Les institucions sanitàries catòliques, que «constitueixen un signe concret de la manera amb la que la comunitat eclesial, després de l'exemple del Bon Samarità, es fa càrrec dels malalts»,⁵⁹ estan cridades a exercir la seva missió des del «respecte als valors fonamentals i a aquells cristians constitutius de la seva identitat, mitjançant l'abstenció de comportaments d'evident il·licitud moral».⁶⁰ Per això, no s'han de plegar a les fortes pressions polítiques i econòmiques que les indueixen a acceptar la pràctica de l'avortament o de l'eutanàsia. Tampoc és èticament acceptable «una col·laboració institucional amb altres estructures hospitalàries cap a les quals orientar i dirigir a les persones que demanen l'eutanàsia. Eleccions semblants no poden ser moralment admeses ni recolzades en la seva realització concreta, encara que siguin legalment possibles».⁶¹ Això suposaria una col·laboració amb el mal.

30. Actualment estem assistint a la difusió d'antropologies contràries a la visió cristiana de l'home, de la sexualitat, del matrimoni i de la família, que té com a conseqüència la normalització de certs comportaments morals oposats a les exigències de la llei de Déu. Freqüentment aquestes ideologies són promogudes pels poders públics i s'imposa la seva difusió a centres educatius mitjançant lleis que tenen un caràcter coercitiu. Es pensa que la seva imposició constitueix el mitjà per a evitar els delictes d'odi vers certs grups o persones degut a les seves característiques. El deure dels cristians de respectar la dignitat de qualsevol ésser humà, d'estimar-lo com a un germà i de donar-li suport en qualsevol circumstància de la seva vida, no implica l'assumpció de principis

---

⁵⁵ CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, *Carta per al compromís i conducta dels catòlics en la vida pública*, n. 12.

⁵⁶ *Ibid.*, n. 10.

⁵⁷ SANT JOAN PAU II, Enc. *Evangelium vitae*, n. 73.

⁵⁸ Cf. *Informe del Comitè de bioètica d'Espanya sobre l'objecció de consciència en relació amb la prestació de l'ajuda per a morir de la llei orgànica reguladora de l'eutanàsia* (21 de juliol de 2021): «En definitiva, en el que es refereix a les comunitats, entitats, congregacions i ordes religioses o altres organitzacions o institucions seculares l'activitat de les quals respongui clarament a un ideari... creiem que no existeixen arguments per a negar-los l'exercici col·lectiu o institucional del dret a l'objecció de consciència».

⁵⁹ CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, *Carta Samaritanus bonus*, n. 9.

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ *Ibid.*

antropològics contraris a la visió cristiana de l'home. Com que la llibertat religiosa i de consciència és un dret fonamental, els catòlics tenen el deure d'oposar-se a la imposició d'aquestes ideologies. Aquest deure l'han d'exercir, en primer lloc, els pares que, per ser els primers educadors dels seus fills, tenen el dret de formar-los d'acord amb les seves conviccions religioses i morals, i d'escollir les institucions educatives que estiguin d'acord amb elles, la identitat de les quals ha de ser garantida.

VI. LA LLIBERTAT CRISTIANA

31. La llibertat humana no és únicament una «llibertat amenaçada», sinó que és també una «llibertat ferida» pel pecat. Si l'home ha estat creat lliure perquè pogués cercar Déu i adherir-s'hi sense coaccions, el pecat l'ha dut a la desobediència a Déu i ha provocat en ell una divisió interior. L'ésser humà experimenta constantment que no fa el bé que vol, sinó el mal que detesta (cf. Rm 7, 15), i que viu subjecte a les seves passions i als seus desitjos. El pecat és font d'esclavitud interior per a ell, perquè l'arrossega a fer tot allò que el duu a la mort. La idea d'una llibertat autosuficient o d'un home que per les pròpies forces és capaç de fer sempre el bé i buscar la justícia, no respon ni a la pròpia experiència ni a la història de la humanitat. A més d'aquesta impotència, l'ésser humà experimenta també el que significa viure sense esperança perquè la por de la mort, que és l'horitzó últim de la seva existència, el domina i l'incapacita també per a exercir la llibertat amb totes les conseqüències. El pecat, que condueix a la mort i impedeix estimar Déu amb tot el cor i obeir la seva voluntat, ha ferit la llibertat humana.

32. «Si el Fill de Déu us fa lliures, sereu lliures de debò» (Jn 8, 36). El coneixement de Crist ens obre a la llibertat plena i veritable: «Si us manteniu fermes en la meva paraula, realment sou deixebles meus; coneixereu la veritat, i la veritat us farà lliures» (Jn 8, 32). La trobada amb el Senyor és un esdeveniment de gràcia que ens permet participar en la gloriosa llibertat dels fills de Déu (cf. Rm 8, 21) i viure una nova existència caracteritzada per la fe, l'esperança i la caritat.

33. El pecat és la negativa per part de l'home a reconèixer Déu com a Senyor, a glorificar-lo i a donar-li gràcies. En canvi, la **fe** és obediència a Déu. Si l'home pel pecat l'ha rebutjat, per la fe arriba a reconèixer-lo com al seu Senyor. I és obeint-lo com l'home s'allibera de l'esclavitud de les apetències que el pecat desperta en ell. La fe fructifica en l'**esperança**. La mort és l'horitzó amenaçador de la vida de l'home. La por de la mort el domina, fins al punt que tot el que fa és per alliberar-se'n. El drama de l'home consisteix en què, malgrat el seu esforç, mai no ho podrà aconseguir per si mateix. En la seva resurrecció, Crist ens ha obert un horitzó de vida. Gràcies al Misteri Pasqual el temor a la mort que ens esclavitzava s'ha esvaït. Aquesta esperança confereix al creient la força necessària per afrontar les proves i els sofriments del temps present, sense perdre la confiança en Déu i l'alegria de qui se sent unit a Crist. L'**amor** és l'expressió més evident de la llibertat cristiana. El creient, que se sap estimat i salvat per Déu, per amor a Ell i amb un sentiment de gratitud, compleix la seva voluntat, no per por del càstig, sinó impulsat per la caritat que l'Esperit Sant ha vessat al seu cor (cf. Rm 5,5).

34. Aquesta llibertat que té el seu origen en Crist dona força per a superar les dificultats amb les que el creient pot trobar-se per actuar en coherència amb la seva fe.⁶² Els valors que s'estan generalitzant en la nostra cultura i les lleis que s'estan aprovant en les nostres societats occidentals situen els creients davant problemes difícils de consciència. Freqüentment ens trobem

---

⁶² Cf. FRANCESC, *Audiència general* (17 de juny de 2020).

davant d'opcions doloroses, que exigeixen sacrificis en la vida professional i fins i tot en la vida familiar. «Precisament de l'obediència a Déu -l'únic a qui és degut aquell temor que és reconeixement de la seva absoluta sobirania- neixen la força i el coratge per a fer resistència a les lleis injustes dels homes».⁶³ Qui no es deixa vèncer per la por està recorrent el camí que el condueix a la veritable llibertat que únicament es troba en Crist.⁶⁴

Madrid, 25 de març de 2022, solemnitat de l'Anunciació del Senyor

---

⁶³ SANT JOAN PAU II, Enc. *Evangelium vitae*, n. 73.

⁶⁴ Cf. SANT JOAN PAU II, Enc. *Veritatis Splendor*, nn. 84ss.